

Урок української мови

Тема. Односкладні речення: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові.

Підготовка до ЗНО.

Урок проводить

учитель-методист

Бабух Руслана Іванівна

Чернівецька гімназія №2

e-mail: ruslana59@ukr.net

Facebook: Ruslana Babukh

0372520119

0955785959

**Односкладні речення:
означено-особові, неозначено-особові,
узагальнено-особові та безособові.**

Очікувані результати: поглибити відомості про односкладне речення, визначати типи односкладних речень, оцінювати виражальні можливості й роль односкладних і неповних речень у текстах, знаходити і виправляти помилки на вивчені правила, конструювати односкладні речення вивчених видів.

***Немає нічого, що не досягалося б
працею.***

Народна мудрість.

Метод «Незавершене речення»

- Синтаксис - ...
- Речення - ...
- Граматична основа речення - ...
- Підмет - ...
- Присудок - ...
- Двоскладне речення - ...
- Односкладне речення - ...

РЕЧЕННЯ

Просте

Складне

Одна
граматична
основа

Дві та більше
граматичних
основи

Односкладне

Двоскладне

Або підмет, або
присудок

І підмет,
і присудок

Односкладні речення – такі прості речення, у яких наявний лише один головний член.

Називне речення – це таке речення, яке тільки називає предмет чи явище, але не вказує на його дію.

Головний член називного речення виражається іменником у формі називного відмінка.

При іменнику-підметові можуть бути означення і додатки, але не обставини.

Пам'ять віри. Пам'ять роду. Пам'ять прапора і серця.

Холодний день. Обвітрена блакить. Млосний шепіт дібров.

АЛЕ: Зима... А на пероні люди!

Присудок – головний член речення, який означає дію, стан або ознаку предмета, названого підметом і відповідає на питання Що робить? Хто він є? Ким він є? Який він є? Яким він є?

Серед односкладних речень дієслівного класу вирізняються наступні:

- означено-особові;
- неозначено-особові;
- узагальнено-особові;
- безособові.

Нагадаємо, що дієслова змінюються за особами і часами.

Вираженими особовими займенниками

	Однина	Множина
I	Я	МИ
II	ТИ	ВИ
III	ВІН ВОНА ВОНО	ВОНИ

Способи дієслів

Дійсний УМОВНИЙ
Наказовий

Час дієслів

Минулий

Теперішній

Майбутній

Саме за допомогою дієслів вирізняємо наступні різновиди:

- **Означено-особові**

Речення, у яких головний член означено-особових речень може бути виражений дієсловом у формі:

а) 1-ї чи 2-ї особи однини чи множини дійсного способу (теперішній і майбутні часи).

Тепер **розмовляємо** про свої справи
розсудливо, без поспіху

б) наказового способу (однина і множина).

Скажи мені правду, мій добрий козаче...

- Неозначено-особові

Речення, у яких дія виконується невизначеною особою. Тож присудок виражений дієсловом 3-ої особи множини теперішнього і майбутнього часу.

А он *розпинають* вдову за подушне.

Висунули мене кандидатом у депутати.

Зверніть увагу!

Донбасівці *стали годувати* коней. Вогню *не розпалювали*.

- У другому реченні можна підставити займенник ВОНИ, однак ця особа з'ясовується із попереднього речення, тож воно двоскладне неповне.

Не знали, що діяти далі

- Також якщо присудок стоїть у формі множини минулого часу

- **Узагальнено-особове**

Речення, у яких дійова особа мислиться узагальнено і мається на увазі будь-хто з людей.

Бери вершину і **матимеш** середину.

Не за обличчя **суди**, а за серце.

(2 особа однини)

Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!

(2 особа множини)

Гостей **зустрічають** хлібом-сіллю.

(3 особа множини)

Золоті гори **обіцяє**.

(3 особа однини)

Безособові

Присудок може виражатися:

- Безособовими дієсловами, що називають явища природи або стан людини.

Темніє рано.

Тим часом **розвиднялося, світало**.

- Особовими словами у безособовому значенні.

Потягло холодом.

Інеєм **окутало** скрізь дерева.

•

- **Дієслівними формами на –НО, -ТО.**

Перший етап відновлення *завершено*.

Листоношу *було кинуту* на пісок.

- Словами НЕМА, НЕМАЄ, НЕ БУЛО, НЕ БУДЕ, при яких є додаток у родовому відмінку

Командира у штабі *не було*.

Немає мудріших, ніж народ, учителів.

Без труда *нема* плода.

- **Прислівниками** - добре, приємно, важко, холодно, тепло.
Прислівниковими словами – слід, треба, можна, варто, необхідно.

Усім *було смутно*. На душі так *чисто*. *Тихо* в хаті. *Треба* віри людині в людину. Матері кожної дитини *жаль*.

- **Інфінітивні речення** – не складно здогадатися, що присудок виражається інфінітивом (неозначеною формою дієслова)

Словами серденька не обдурити.

Назавжди б викреслити війну з життя людини!

- І ще хочу звернути увагу на ось яку деталь: слід розрізняти речення безособові з прислівниковими словами та інфінітивом: **важко, жаль, можна, слід, треба**

І все на світі **треба пережити**

- від інфінітивних безособових (дієслово у неозначеній формі виступає незалежним і самостійним)

Час, моя пісне, на волі **буяти**.

Види односкладних речень

Дієслівні

(з головним членом
у формі присудка)

Називні

(з головним членом
у формі підмета)

Безособові

Особові

Означено-особові

Неозначено-особові

Узагальнено-особові

Синтаксичний практикум.

Прочитайте і спишіть речення, визначте їх різновиди.

- Найбільше **люблю** осінню пору.
- Зрябілий **пагорб**. Всохлі **небеса**. **Ячмінь**.
Маслини. **Ящірка**. **Ожина**.
- **Поховали** громадою як слід, по закону.
- **Лови** летючу мить життя.
- Згаяного часу **конем не доженеш**.
- **Мило** мені так спокійно серед тої лісової тиші.
- Яку ще **хочем** собі славу?
- **Мовчанка** мудрості довкола.

Тести

- **1. Яке з поданих речень є означено-особовим?**

- а) Візьму собі твою співучу душу.
- б) Чесне діло роби сміло.
- в) Під скрип яворини навіть краще спиться.
- г) Лине пісня в садах солов'їна.
-

- **2. Яке з поданих речень є означено-особовим?**

- а) Весна ще так ніколи не співала.
- б) Їмо плоди із дерева незнання.
- в) Навкруги було безлюдно.
- г) Безлюдний, похмурий край.
-

- **3. Яке з поданих речень є неозначено-особовим?**

- а) Незабаром і смеркне.
- б) Квітучий сад.
- в) Нас учили стрічати негоди та лиха грудьми.
- г) Червона калино, чого в лузі гнешся?

- **4. Яке з поданих речень є неозначено-особовим?**

- а) На переправі коней не міняють.
- б) В неволі тяжко.
- в) Мене в цій хаті привітали, нагодували.
- г) Друга пізнають в біді.
-

- **5. Яке з поданих речень є узагальнено-особовим?**

- а) Надворі починало вечоріти.
- б) Яких тільки вечорів нема на світі.
- в) Цінуй в жнива хвилину більше, ніж взимку годину.
- г) Не треба думати мізерно.
-

- **6. Яке з поданих речень є узагальнено-особовим?**

- а) Зорі тихо блимали на небі.
- б) Високі сосни. серпень. Спека.
- в) В сіні вогню не сховаєш.
- г) Прохолодою повіяло з лісу.

- **7. Яке з поданих речень є безособовим?**

- а) З моря повіяло вітерцем.
- б) Розквітнуть каштани весною.
- в) Нове життя нового прагне слова.
- г) Що посієш, те й пожнеш.
-

- **8. Яке з поданих речень є безособовим?**

- а) Зашуміло, заклекотіло на сходах унизу.
- б) Працюй ударно, житимеш гарно.
- в) Український степ чарівний і величний.
- г) Лікарські рослини заготовляють влітку.
-

- **9. Яке з поданих речень є називним?**

- а) Нам треба голосу Тараса.
- б) Густа, обважніла тиша.
- в) Чорна темнота стояла кругом.
- г) Тихо в прозорім повітрі.

- **10. Яке з поданих речень є називним?**

- а) Високе сонце. Серпень. Спека.
- б) Землю зорали на зяб.
- в) Хвалясь собою, а не батьком.
- г) Хай нашу пісню несуть вітри.

- **11. Установіть відповідність.**

<i>Приклади</i>	<i>Односкладні речення</i>
• А. Покосили трави, засіяли лан.	1) означено-особове
• Б. Добре діло роби сміло.	2) неозначено-особове
• В. Сядемо гуртом і поговоримо.	3) безособове
• Г. Така шалена стужа...	4) узагальнено-особове
• Д. Без тебе і життя нема.	

- **12. Установіть відповідність**

<i>Приклади</i>	<i>Односкладні речення</i>
• А. У чужому домі не порядкуй.	1) означено-особове
• Б. Мені показували Дніпро.	2) неозначено-особове
• В. Нам дано одне життя прожити.	3) безособове
• Г. Кожна голова свій розум має.	4) узагальнено-особове
• Д. Посиджу над рікою, подумаю.	

Відповіді до тестів

- 1. А
- 2. Б
- 3. В
- 4. В
- 5. В
- 6. В
- 7. А
- 8. А
- 9. Б
- 10. А
- 11. 1-Г, 2-А, 3-Д, 4-Б
- 12. 1-Д, 2-Б, 3-В, 4-А

ДО НОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ!

Інтернет-посилання:

metodportal.com/node/14016

<https://www.youtube.com/watch?v=bpTKOxUzgg8>

<https://www.youtube.com/watch?v=0WCEJzvY758>

***ЩИРО ДЯКУЮ ЗА ЦІКАВІСТЬ ДО
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ !!!***